

**ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ
ФОРМУВАННІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАБОРОН -
ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ**

Вивчаючи злочинність, її причини та умови, особу злочинця, надаючи знання щодо запобігання злочинності, кримінологія тим самим відіграє важливу роль і у формуванні кримінально-правових заборон. Адже використання кримінологічних знань дає можливість створювати дієві норми КК. Однак, кримінологічні знання в контексті згаданого використовувалися не завжди, про що вже неодноразово говорилося. Інколи його статті формуються без врахування реальних ситуацій. Простежимо цю тезу на прикладі чинної ст.391 КК «Злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань». В цій статті передбачена відповідальність за злісну непокору законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або іншу протидію адміністрації у законному здійсненні її функцій особою, яка відбуває покарання у виді обмеження волі або у виді позбавлення волі, якщо ця особа за порушення вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню у виді переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери) або переводилась на більш суворий режим відбування покарання.

Зі змісту диспозиції ст.391 КК видно, що суб'єктом злочину є особа, яка відбуває покарання у виді обмеження волі або у виді позбавлення волі, якщо ця особа за порушення вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню у виді переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери) або переводилась на більш суворий режим відбування покарання.

Проте не всі згадані особи можуть бути суб'єктами цього злочину.

1. Щодо злісної непокори законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або іншої протидії адміністрації у

законному здійсненні її функцій особи, яка відбуває покарання у виді обмеження волі.

Спершу підкреслимо, що згідно ч.3 ст. 61 КК, обмеження волі не застосовується до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та до інвалідів першої і другої групи.

Відповідно до ч. 1 ст. 68 КВК, до засуджених до обмеження волі, які порушують трудову дисципліну і встановлений порядок відбування покарання, адміністрація виправного центру може застосовувати такі заходи стягнення: попередження; догана; сувора догана; заборона проживати поза гуртожитком строком до трьох місяців; заборона виходу за межі виправного центру у вільний від роботи час на строк до трьох місяців; поміщення в дисциплінарний ізолятор строком до десяти діб.

Як бачимо, до осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі, такий вид стягнення як переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери) або переведення на більш суворий режим відбування покарання, не передбачено.

Згідно ч. 2 ст. 68 КВК, стосовно особи, яка самовільно залишила місце обмеження волі або злісно ухиляється від робіт, або систематично порушує громадський порядок чи встановлені правила проживання, адміністрація виправного центру надсилає прокуророві матеріали для вирішення питання про притягнення засудженого до кримінальної відповідальності відповідно до ст. 390 КК.

2. Щодо злісної непокори законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або іншої протидії адміністрації у законному здійсненні її функцій неповнолітньої особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі. За порушення встановленого порядку і умов відбування покарання до засуджених до позбавлення волі неповнолітніх можуть застосовуватися такі заходи стягнення: попередження; догана; сувора догана; скасування поліпшених умов тримання, передбачених статтею 143 КВК; поміщення в дисциплінарний

ізолятор на строк до п'яти діб з виведенням чи без виведення на навчання або роботу (ст. 145 KBK).

Тобто щодо неповнолітніх, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, не передбачено такі види стягнення як переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери) або переведення на більш суворий режим відбування покарання.

3. Щодо злісної непокори законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або іншої протидії адміністрації у законному здійсненні її функцій повнолітньої особи, яка відбуває покарання у виді позбавлення волі.

За порушення встановленого порядку відбування покарання у виді позбавлення волі до засуджених можуть застосовуватися такі заходи стягнення: попередження; догана; суворі догани; дисциплінарний штраф у сумі до двох мінімальних розмірів заробітної плати; скасування поліпшених умов тримання, передбачених статтями 138-140 і 143 KBK; поміщення засуджених чоловіків, які тримаються у виправних колоніях, у дисциплінарний ізолятор з виведенням або без виведення на роботу чи навчання на строк до п'ятнадцяти діб, а засуджених жінок - до десяти діб; поміщення засуджених, які тримаються в приміщеннях камерного типу виправних колоній максимального рівня безпеки, в карцер без виведення на роботу на строк до п'ятнадцяти діб; переведення засуджених, які тримаються у виправних колоніях, *крім засуджених, які тримаються у виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання*, до приміщення камерного типу (одиначної камери) на строк до трьох місяців (ч. 1 ст. 132 KBK).

Вагітні жінки, жінки, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, інваліди першої групи в дисциплінарний ізолятор, карцер, приміщення камерного типу (одиначну камеру) не поміщаються (ч. 2 ст. 132 KBK).

Зауважимо, що порядок застосування заходів стягнення до осіб, позбавлених волі, передбачає таке правило: якщо протягом шести місяців з дня відбуття стягнення засуджений не буде підданий новому стягненню, він визнається таким, що не має стягнення (ч. 14 ст. 134 KBK).

4. Щодо злісної непокори законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або іншої протидії адміністрації у законному здійсненні її функцій особи, яка переводилась на більш суворий режим відбування покарання.

Насамперед зауважимо, щодо переведення засуджених із виховної колонії до виправної колонії. Згідно ст.147 КВК, засуджені, які досягли вісімнадцятирічного віку, переводяться із виховної колонії для дальшого відбування покарання до виправної колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання. Питання про переведення засудженого, який досяг вісімнадцятирічного віку, з виховної колонії до виправної колонії вирішується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, за рішенням педагогічної ради і поданням начальника виховної колонії, погодженим із службою у справах дітей.

Порядок переведення засуджених на більш суворий режим відбування покарання визначається нормативно - правовими актами Міністерства юстиції України. Так, відповідно до наказу МЮ від 8 лютого 2012 р. N 222/5 «Про затвердження Інструкції про порядок розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Регіональну комісію з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі, Положення про Апеляційну комісію Державної пенітенціарної служби України з питань розподілу, направлення та переведення для відбування покарання осіб, засуджених до позбавлення волі» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства юстиції України від 24.11.2014 р. N 1969/5), засуджені, які злісно порушують режим відбування покарання, за рішенням Апеляційної комісії та з обов'язковим погодженням зі спостережною комісією можуть бути переведені: з колонії мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання до колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання або повернуті до тих колоній, де вони раніше відбували покарання; з колонії середнього рівня безпеки чи звичайного жилого приміщення колонії максимального рівня

безпеки в приміщення камерного типу колонії або сектору максимального рівня безпеки на строк до трьох років; засуджені до довічного позбавлення волі чоловіки із звичайних жилих приміщень до приміщень камерного типу виправної колонії максимального рівня безпеки (п. 3. 4).

Таким чином, суб'єктом злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань (ст.391 КК) може бути лише особа, яка згідно вироку суду, постановленого на підставі закону, відбуває покарання у виді позбавлення волі і яка за порушення вимог режиму відбування покарання має стягнення у виді переведення до приміщення камерного типу (одиночної камери) або переводилась на більш суворий режим відбування покарання і у визначених законом строках знову вчиняє злісну непокору законним вимогам адміністрації установи виконання покарань або іншу протидію адміністрації у законному здійсненні її функцій.